

כאפן אחר כוכפי שאנחנו יודעים, אותה הרי הנביא בעצמו סחיבנו לישב את הסתירות ולהביאן לידי הרמוניה; מבקרי המקרא דוחים במרץ בכל מקום את ישוב הסתירות, אולם מבלעדיו לא יוכלו ככ"ז למצא דרך בפרק הזה.

יחזקאל ומשנה התורה.

(פרק ו')

למען נוכל לערער את הדעה הכוזבת האומרת, שיחזקאל הוא המקור שממנו שאב בעל ה"כ, עלינו להוכיח שיחזקאל השתמש לא רק בתורת כהנים, אלא גם במקורות רבים אחרים ואת כל נבואותיו ונאומיו תכל בעל כרחו — בלי מחשבה קודמת — בכטויים וכאפני-דבור שאולים מהם; וכאפן כזה לא נתפש בכל מקום, שאנחנו מוצאים בטויים ומליצות משותפים ליחזקאל ולמקורות אחרים, את האוריגינליות ביחזקאל. נציג בראשונה זה מול זה את אפני הדבור אשר כמשנה התורה הנמצאים ביחזקאל:

יחזקאל

סמל—תבנית רמש ובהמה (ח', ה', י')

משתחויתם קדמה לשמש (ח', ט"ו)

והותרתי מהם אנשי מספר"א (י"ב, ט"ז)

לשרת עץ ואבן (כ', ל"ג)

כיד חזקה וכזרוע נטויה (כ', ל"ג)

גבעה רמה — בכל — חהרים ותחת כל

עץ רענן—ו', י"ג (כ', כ"ח)

ואכדתיבמותיכם—ונגדעו חמניכם (ו', ג' ו')

ולא תחוס עיני—לא אחמל—ה', י"א

(ז', ג' ואילך) (ח', י"ח; ט', י')

ועל ריב חמה יעמדו למשפט (מ"ד, כ"ד)

משנה תורה

סמל—תבנית כל בהמה—תבנית כל רמש

(ד', ט"ז, י"ז, י"ח)

את חשמש—והשתחוית (ד', י"ט)

ונשאתם מתי מספר (ד', כ"ז)

ועבדתם—עץ ואבן (ד', כ"ח; כ"ח, ל"ו)

וכיד חזקה וכזרוע נטויה (ד', ל"ד;

ה', ט"ו)

ההרים הרמים—הנבעות ותחת כל עץ

רענן (י"ב, כ')

תגדעון—ואכדתם שמש (י"ב, ג')

ולא תחוס עיניך—ולא תחמול (י"ג, ט')

ועל פיהם יהיה כל ריב — כ"א, ה'

(י"ט, י"ז)

פנים—דברים ל"ד, י'.—והעברתי—השבט" (ל"ז). ויקרא כ"ז, ל"ב.—מארץ מגוריהם"; וידעתם

כי אני ד" (שמות ו', ד, ז).—ואת שם—לא תחללו" (ל"ט)—ויקרא כ"ב, ל"ב.—וקבצתיבם" (מ"א)

כמו בפסוק ל"ד; ונקדשתי—ויקרא כ"ב, ל"ב.—פסוק מ"ב כמו פסוק כ"ח.

א) יחזקאל החליף את המלה העתיקה מתי" ב"אנשי"; וככה החליף את הפעל שאר"

בהותר" המצוי בס' יחזקאל.

משנה תורה

עשיתי ככל אשר צויתני (כ"ו, י"ד)
 לא יומתו אבות על בנים—איש בחטאו
 יומתו (כ"ד, ט"ז)
 ארור מקלה אביו ואמו (כ"ז, ט"ז)
 ארור לוקח שחד להכות נפש דם נקי
 (כ"ו, כ"ה)
 ארור מטה משפט גר יתום ואלמנה
 (כ"ו, י"ט)
 לזעוה—כ"ח, כ"ה (דמה לירמ' ט"ו, ד'
 ועוד)
 לשמה, למשל—לאות (כ"ח, ל"ו, מ"ו)
 אח שקוציהם ואת גדוליהם (כ"ט, ט"ו)
 אשר הריחך—שמה (ל', א')
 וקבצך מכל העמים אשר הפיצך—ומל—
 את לבבך (ל', ג', ו')
 ושב את שכותך ורהמך (ל', ג')
 אספה עלימו העות—חצי—מזי רעב
 (ל"ב, כ"ג ואילך)
 והסתרת פני מהם" (ל"א, י"ז)

יחזקאל

עשיתי כאשר צויתני—(ט, י"א)
 הנפש החוטאת היא חבות. בן לא ישא
 בעון האב וגו' (י"ח, כ')
 אב ואם הקדו כך (כ"ב, ז')
 שוחד לקחו כך למען שפך דם (כ"ב, י"ב)
 לגר—יתום ואלמנה הונג' (כ"ב, ו')
 לזעוה (כ"ג, מ"ו)
 והשימותיהו לאות ולמשלים (י"ד, ח')
 ובגדוליהם ובשקוציהם (ל"ו, כ"ג)
 אשר אדיחם שם (ד', י"ג)
 וקבצתי אתכם מן העמים—אשר נפצתם
 בהם—ונתתי להם לב אחד—י"א, י"ז—
 י"ט (ל"ו, כ"ד, כ"ו)
 אשיב את שבות יעקב ורחמתי (ל"ט, כ"ה)
 חצי הרעב הרעים—אוסף עליכם (ה'
 ט"ז)
 ואסתיר פני מהם (ל"ט, כ"ד)

ביחוד אפשר ללמד הרכה מכל אותם המקומות, שבהם מצרף יחזקאל, במשפט אחד, איש לרעהו בטוים ומליצות שונים מת"כ וממשנה התורה; המקומות האלה מראים אותנו לרעת, כי יחזקאל הוא המאוחר, שערך וחבר יחדו דברים שנקלטו בזכרונו ממקורות שונים ושהיו מרחפים לנגד עיני רוחו. למשל, ס' ת"כ משתמש בכטוי "זרה בגוים" (ויקרא כ"ו, ל"ג) לענין פזור ישראל, כאותה שעה שס' דברים משתמש, לשם אותו ענין, בכטוי: "הפץ בעמים" (ד', כ"ו; כ"ח, מ"ד). יחזקאל מחבר יחדו את שני הבטוים הנ"ל (י"ב, י"ב, ט"ו; כ', כ"ג; כ"ב, ט"ו; כ"ט, י"ב; ל', כ"ג, כ"ו; ל"ו, י"ט; עין בפרק י"א, ט"ו, שבו כתובה בקשר עם הפסוק שלפניו המלה: "והרחקתים") וגם משתמש בכל אחד מהם לחוד ("זרה כו' ה', "פוצ' כ"א, י"ז; כ', ל"ד; מ"א). לענין קבוץ עם ישראל משתמש ס' משנה התורה בכטוי "קבץ מן העמים" (ל', ג'). גם יחזקאל שאל את הבטוי הזה (י"א, י"ז); אולם במקום אחד (ל"ט, כ"ז) חכרו יחדו עם "מארצות אויביהם" הכתוב (א) צרוף המלים: "גר, יתום ואלמנה" הולך וחוזר לפעמים קרובות מאד בס' משנה התורה.

בויקרא כ"ו, ל"ו, ל"ט. בפרק ה', ט"ז מתחיל יחזקאל ביעוד העונש הכתוב בדברים ל"ב, כ"ג: "בשלחי את חציו ומסים את הפסוק בכטוי לקוח מויקרא כ"ו, כ"ו: "ושברתי לכם מטה לחם". גם בפרק ו', ג' ואילך מתבאר יחזקאל את אפנייהדבור, השאולים עפ"י יחזקאל כ"ו, כמליצות ממשנה התורה («ונגדעו»; «ואבדתי» שבפסוקים ו', וג'). יחזקאל י"ד, ח' כולל בתוכו ארבעה משפטים: הראשון שאול מת"כ, השני — ממשנה התורה (כ"ה, ל"ז), השלישי והרביעי — מת"כ. בפרק כ"ב, ו' ואילך הולך הנביא יחזקאל ומונה את כל התועבות אשר נעשו בירושלם; רבן — הפרת החקים והמשפטים הכתובים בספר הקדושה (ויקרא י"ט, כ', כ"ה); ובכל זאת משתמש הנביא בפסוק ז' («אב ואם הקלו בך») בכטוי שאול מדברים כ"ז, ט"ז ולא מויקרא כ', ט'. כך קבל יחזקאל והכניס לתוך פרק מ"ד (בפסוק כ"ד), שבו מדובר על חובותיהם של הכהנים, גם מצוות חקים מס' משנה התורה (דברים י"ט, י"ז; כ"א, ח'; ל"ג, י').

לכסוף נביא עוד דוגמאות אחדות, שמהן נלמד, שלפני עיני יחזקאל היו — בהנבאו ובנאמו — לא ס' ת"כ וס' משנה תורה בלבד, אלא גם יתר חלקי התורה (I E).

יחזקאל

בעדן גן א' היית — כ"ח, י"ג (ל"א, ח' ואילך)

עון סדם — תועבה (ט"ז, מ"ט ואילך)
אברהם ויירש את הארץ (ל"ג, כ"ד)

אש ונפירת אמטיר עליו (ל"ח, כ"ב)

ואתנה צמידים על ירך — נום על

אפך (ט"ז, י"א ואילך)

כיום הדרת אותך (ט"ז, ח')

ורכיד על גרונך (ט"ז, י"א)

ואש מתלקחת (א', ד')

בהעכיר כל פטר רחם (כ', כ"ז)

חבלתו חוב ישיב — י"ח, ז' (י"ב)

כמראה אבן ספיר (א', כ"ז)

שבעים איש מוקני ישראל (ח', י"א)

I E

וימע — א' גן בעדן (בראשית כ', ח')

ואנשי סדם רעים וגו' (בראשית י"ג, י"ג)
לתת לך את הארץ הזאת לרשתה (בראשית ט"ו, ז')

המטיר על סדום נפירת ואש (בראשית י"ט, כ"ד)

ואשים הנום על אפה והצמידים על

ידיה (בראשית כ"ד, מ"ז)

יום הדרת את פרעה (בראשית מ', כ')

רכיד הזהב על צווארו (בראשית מ"א, מ"ב)

ואש מתלקחת (שמות ט', כ"ד)

והעברת כל פטר רחם (שמות י"ג, י"ב)

אם חבל תחבל — תשיבנו לו (שמות כ"ב, כ"ח)

כמעשה לבנת הספיר (שמות כ"ד, י')

שבעים איש מוקני ישראל (במדבר י"א, ט"ז)

יחזקאל

ואת חרשיה תגרמי (כ"ג, ל"ד)
ועל כל פני הארץ נפצו (ל"ד, ו')

I E

ועצמותיהם יגרם (במדבר כ"ד, ח')
ויפץ — אתם — על פני כל הארץ —
בראשית י"א, ח'.

יחזקאל והנביאים האחרים.

(פרק ו')

אולם יחזקאל הרבה מאד להשתמש בנבואותיו לא רק בדברי התורה, אלא גם בנבואותיהם, בכתב או בע"פ, של הנביאים בני דורו וזמנו או של הנביאים שהיו לפניו שבאו לידו; וגם הדבר הזה מחיכנו לחשב את כל הדבורים והמליצות מתי"כ הנמצאים גם ביחזקאל לשאלים מהראשון; עפ"י אנחנו מוצאים בו לפני דבור משותפים לו ולירמיהו.

יחזקאל

אל תירא ומפניהם אל תחת (ב', ו');
ג', ט'
ודברת את דברי אליהם (ב', ז')
מפנה צפונה (ט', ב')
זכרתי את ימי נעורייך—ט"ז, מ"ג (ס')
ותמר את משפטי לרשעה מן הגוים (ה', ו')
צבי היא לכל הארצות (כ', ו', ט"ו)
תקעו בתקוע (ז', י"ד)
שלום ואין שלום (י"ג, י')
ותקע נפשי מהם (כ"ג, י"ז ואילך)
על פני השדה—לא תאסף ולא תקבץ (כ"ט, ח')
שממה מבלי עובר (י"ד, ט"ז)
ותורה תאבד מכהנים ועצה מזקנים (ז', כ"ו)
עינים להם—ולא ראו, אזנים להם—
ולא שמעו (י"ב, ב')
רוח סערות בחמתי (י"ג, י"ג)
בחרב, ברעב, בדבר יפלו (ו', י"א)

ירמיהו

אל תירא מפניהם—אל תחת מפניהם (א', ח', י"ז)
ודברת אליהם (א', י"ז)
ופניו מפני צפונה (א', י"ג)
זכרתי לך חסד נעורייך (ב', כ')
ההימיר גוי אליהם (כ', י"א)
ארץ חמדה, נחלת צבי (ג', י"ט)
ובתקוע תקעו (ו', א')
שלום, שלום ואין שלום—ו', י"ד (ד', י')
פן תקע נפשי ממך (ו', ח')
לא יאספו ולא יקברו—על פני האדמה (ח', ב')
שממה מבלי יושב—מבלי עובר (ט', י')
י', י"א)
לא תאבד תורה מכהן ועצה מחכם (י"ח, י"ח)
עינים להם ולא יראו, אזנים להם ולא ישמעו (ה', כ"א)
סערתי ד' חמה (כ"ג, י"ט)
את החרב ואת הרעב ואת הדבר (כ"ד, י')